

Jak pomagać młodszemu dziecku z dysleksją? Recepty na dobre czytanie i pisanie, jakie specjalistyczne ćwiczenia można wykonywać w domu?

Termin „dysleksja” oznacza trudności w opanowaniu umiejętności czytania. Większość badaczy jednak pojęciem dysleksji obejmuje nie tylko trudności w czytaniu, ale również współwystępujące z nimi trudności w pisaniu o charakterze dysgraficznym, jak i dysortograficznym.

Dysleksja jest więc zaburzeniem, które przejawia się niemożnością opanowania umiejętności czytania i pisania mimo prawidłowego rozwoju intelektualnego i dobrych warunków środowiskowych, w jakich dziecko się wychowuje.

Sytuacja dziecka dyslektycznego w szkole jest wyjątkowo trudna. Pierwsze niepowodzenia stają się często przyczyną zniechęcenia dziecka do nauki, powodują wystąpienie różnego rodzaju reakcji nerwicowych, trudności wychowawczych.

Dzieciom z dysleksją planowanie i organizowanie się w nauce sprawia ogromny problem, ponieważ często mają problem ze skupianiem uwagi. Poza tym dzieci na ogół chcą się bawić, a nie pracować. Zresztą dorośli też wolą przyjemnie spędzać czas, niż pracować.

Jest prosty schemat, który może pomóc dziecku się zorganizować. W przypadku młodszego dziecka, Ty musisz czuwać nad planem jego pracy. Systematyczna praca w szkole i w domu to podstawowy warunek skutecznego oddziaływania na dziecko. Aby przyniosło ono pożądaną efekt warto zapoznać się z podstawowymi zasadami pracy z dzieckiem z dysleksją.

- Wykonywanie zadań zawsze w tym samym miejscu (najlepiej przy własnym biurku) i najlepiej o tym samym czasie, bo to wspomaga gotowość dziecka do uczenia się
- Pamięć pracuje sprawniej, gdy dziecko jest zrelaksowane, a zatem ważny jest odpoczynek przed przystąpieniem do ćwiczeń
- Miejsce do pracy powinno być uprzątnięte, bez zbędnych przedmiotów przykuwających wzrok dziecka i rozprasających jego uwagę
- Po jednej stronie biurka zaleca się ustawić zieloną roślinę, na którą dziecko będzie mogło skierować zmęczony czytaniem wzrok
- Trzeba zadbać o ciszę - wyłączyć telewizor, sprzęt grający, a nawet telefon
- Mózg wymaga „rozgrzewki”, czyli ćwiczeń wstępnych. Najlepsze są ćwiczenia, które mają formę zabawy
- W pracy warto wykorzystać skojarzenia, dzięki którym więcej i lepiej się zapamiętuje
- Podczas ćwiczeń czytania nie powinno się przybierać zbyt wygodnej pozycji, bo rozleniwia i nie sprzyja aktywności umysłowej
- Należy się wyposażyć w odpowiednie pomoce do ćwiczeń
- Zalecaną formą wspierającą pracę i relaks dziecka są zajęcia ruchowe, w tym ćwiczenia kinezylogii edukacyjnej, która: rozwija koncentrację, uczy kontrolować ruchy i emocje, pobudza i usprawnia pracę obu półkul mózgowych odpowiedzialnych za koordynację funkcji wzrokowych, słuchowych i ruchowych. Bogaty zestaw ćwiczeń z zakresu kinezylogii edukacyjnej znajdzie Państwo w książce I. Mańkowskiej „Kreowanie rozwoju dziecka”

Rodzice powinni umiejętnie zachęcać dziecko do pracy. Akcentowanie jego mocnych stron oraz odniesionych sukcesów pomoże mu w pokonywaniu trudności. Rodzice swoją postawą mogą wzbudzać wiarę w to, że trudności można pokonać wytrwałą i systematyczną pracą.

Praca z dzieckiem z dysleksją wymaga ćwiczeń umiejętności czytania i ortograficznego pisania. Równie ważna jest dbałość o poziom graficzny pisma, czyli o jego czytelność i estetykę. Oba rodzaje ćwiczeń wymagają przestrzegania pewnych zasad:

Ćwiczenia w czytaniu

- -Wybierz interesujący temat
- - Pamiętaj, że do ćwiczeń najlepsza jest książka, która ma większy druk i kolorowe ilustracje
- - Wiedz, że Twój dobry humor i dziecka przyspieszy postępy w czytaniu
- Sam zacznij czytać dziecku
- Niech dziecko palcem wskazuje słowa, które przeczytasz na głos
- Czytając dziecku podkreślaj tonem ich znaczenie
- Dostosuj szybkość czytania do możliwości śledzenia tekstu przez dziecko
- Nie ponaglaj dziecka podczas czytania
- Czytaj z dzieckiem na zmianę. Długość fragmentów czytanych przez dziecko powinna stopniowo rosnąć
- Korzystaj z pomocy technicznych. Dziecko może nagrać siebie jak czyta, a następnie odsłuchać nagranie
- Sprawdzaj co jakiś czas czy dziecko rozumie czytany tekst. Jeśli nie, zawsze możecie wrócić do danego fragmentu.

Sięgnij do książek „mówionych”. Podczas słuchania dziecko powinno równocześnie śledzić wzrokiem tekst książki

Ćwiczenia w pisaniu

- Zezwalaj na pisanie ołówkiem. Ułatwi to poprawę błędów
- Unikaj podkreślania dostrzeżonych błędów. Zaznaczaj tylko ich liczbę na marginesie linii, której się pojawiły.
- Poleć, aby dziecko samo znalazło błędy korzystając ze słownika ortograficznego
- Odszukane błędnie zapisane wyrazy dziecko powinno napisać poprawnie 5-6 razy i użyć je w zdaniach
- Pomóż dziecku utrwaląć zasady pisowni, wyjaśniając wszystkie wątpliwości ortograficzne przy użyciu słownika ortograficznego
- W wypracowaniu nawyku autokorekty pomaga Dyktando w dziesięciu punktach M. Bogdanowicz

- W młodszych klasach nie stosuj dyktand, czyli pisania ze słuchu. Zastąp je pisaniem z pamięci(uczeń zapoznaje się z tekstem, zapamiętuje zdanie, a następnie zakrywa je i pisze z pamięci)
- Najlepiej, gdy dziecko zapisuje wypowiedź pisemna brudnopisem. Po omówieniu z rodzicem przepisuje prace do zeszytu, a rodzic jeszcze raz sprawdza jej poprawność.
- Jeśli dziecko jest leworęczne, zadbaj, by miało swobodę ruchów i odpowiednio ułożony zeszyt

Recepty na dobre czytanie

Trening głośnego czytania wspomaga technikę czytania. Natomiast, jeśli dziecko czyta coś dla siebie, zadana lekturę, czy poszukuje informacji, powinno czytać po cichu. Warto je wdrażać do cichego czytania już od klasy pierwszej. Czasami dziecku należy pomóc na etapie przejścia z czytania głośnego do cichego. Można to zrobić w następującej kolejności: najpierw czytanie głośne z naturalną siłą głosu, następnie czytanie szeptem, a potem czytanie wzrokiem z „włączonym” głosem(zdarza się, że dziecko, redukując głos, zaczyna lekko kołysać głową, co nie powinno wzbudzać niepokoju rodziców). W początkowej nauce czytania dziecko może sobie pomagać, przesuwając palec pod czytany tekst, umieszczając po czytany wierszem liniijkę, albo stosując specjalną kolorową nakładkę

Ważne jest, aby trening czytania odbywał się codziennie, także podczas dni wolnych od nauki, bowiem przerwy negatywnie wpływają na już opanowane umiejętności. Jeżeli dziecko nie czytało podczas wakacji, zawsze następuje pogorszenie i może okazać się, że wyuczone tempo i technika czytania znacznie się obniżyły.

Czytanie może odbywać się w następujący sposób:

Czytanie z dorosłym na zmianę („Czytanie na raty”)

Technika ta pobudza zainteresowanie treścią książki, motywację dziecka do czytania, prowokuje do aktywnej postawy, na przykład odpowiadania na pytania, komentowania tekstu. Dorosły czytając na zmianę z dzieckiem, przyspiesza tempo czytania, a więc i rozgrywania się akcji, co podnosi zaniekowanie jej przebiegiem.

Uczeń młodszy

1. Dziecko czyta na głos- zależnie od możliwości od jednej linijki tekstu do pół strony.
2. Dziecko czyta razem z dorosłym na głos „chórem”- dorosły nieco ciszej; ilość tekstu dwa razy większa (niż w pkt 1).
3. Dorosły czyta dziecku na głos- ilość tekstu trzy razy większa (niż w pkt 1). Dziecko słuchając, jednocześnie śledzi tekst czytany przez dorosłego w książce(najlepiej mieć drugi egzemplarz książki, ksero tekstu).
4. Dziecko czyta samo po cichu- ilość tekstu zależy od możliwości.
5. Powtórka całego cyklu(pkt 1-4).
6. Streszczenie przeczytanego tekstu(opowiadanie ustne) lub rozmowa o tekście.

Uczeń starszy

1. Dziecko czyta na głos - zależnie od możliwości: od ok. 1/2 - I strony.
2. Dorosły - czyta dziecku na głos - trzy razy więcej, ok. 3 stron; dobrze, jeżeli dziecko w tym czasie śledzi tekst wzrokiem.
3. Dziecko czyta samo po cichu - cztery razy więcej: ok. 4 stron; powtórka całego cyklu (pkt 1-3)
4. Streszczenie przeczytanego tekstu (ustne - opowiadanie lub pisemne - w formie planu czy wypracowania) lub dyskusja nad tekstem.
5. Podsumowanie przeczytanego rozdziału - streszczenie rozdziału i dyskusja nad wybranymi problemami.

Czytanie z rodzicem (czytanie w parach)

Jeżeli u dziecka występują znaczne trudności w czytaniu, pomoc dorosłego polega na pokazaniu właściwej techniki czytania. Zaleca się wówczas technikę „czytanie w parach”. Powinno się odbywać codziennie (ok. 10 min). Dorosły i dziecko czytają jednocześnie ten sam tekst. Dorosły czyta spokojnie niezbyt głośno i bardzo powoli, wydłużając wyrazy (jakby śpiewając). Dziecko w tym samym czasie również czyta głośno starając się nadążyć za dorosłym. Uwaga: czytamy całymi wyrazami, unikając głoskowania i skandowania sylab. Już po kilku razach codziennego czytania technika czytania dziecka ulegać będzie poprawie, a tempo czytania się przyspieszy. Gdy dorosły usłyszy, że dziecko zaczyna czytać pewniej, głośniejsz, powinien powoli ściszać głos do szeptu i skarać śpiewne wydłużanie wyrazów. Przy pojawieniu się problemów z czytaniem w formie zacinania, niemożność odczytania wyrazu dorosły ponownie podnosi ton głosu - do czasu, gdy dziecko znowu zacznie względnie płynnie czytać.

Książka mówiona

"Książki mówione" to taśmy magnetofonowe z nagraniami lektur szkolnych, które służą dzieciom w przyspieszeniu procesu czytania lektur. Można je wypożyczać w bibliotekach dla osób niepełnosprawnych (niewidomych), bibliotekach pedagogicznych, w dużych bibliotekach publicznych. Rodzice prezentują początek "książki mówionej" i dziecko kontynuuje czytanie reszty rozdziału z użyciem kasety magnetofonowej. Zadaniem dziecka jest:

- słuchanie tekstu (z taśmy) z jednoczesnym śledzeniem go w książce (czytaniem: 2-3str.)
- słuchanie tekstu - bez czytania (kilka stron)
- streszczenie przeczytanego tekstu (ustne lub pisemne - w formie planu czy wypracowania) lub dyskusja nad tekstem.
- podsumowanie przeczytanego i wysłuchanego rozdziału - streszczenie i dyskusja.

Recepty na dobre pisanie

Opanowaniu pisowni trudnych ortograficznie wyrazów nie sprzyja forma nauczania obecnie dominująca w szkole: niewiele się pisze, a coraz częściej jest wypełnianie pustych miejsc w tekście. Dlatego uczniowie nie mają wystarczającego treningu, by opanować automatyczne zapisywanie całego słowa, czyli utrwalić wzorzec ruchowy podczas pisania wyrazu. Zaniechano też ćwiczeń z kaligrafii, które mogłyby pomóc utrwalić stały wzorzec zapisu danego wyrazu (wzorzec ruchowy, zapamiętany i zautomatyzowany), co stanowi podstawę jego poprawnej pisowni.

W wypracowaniu nawyku autokorekty pomaga:

Dyktando w 10 punktach - z komentarzem ortograficznym

Punkt 1. Umowa

Umów się z dzieckiem, że codziennie będziecie robić dyktando obejmujące zawsze tylko 3 zdania. Wymyślcie wspólnie nagrodę po każdym tygodniu pracy.

Punkt 2. Wybór tekstu

Zaznacz w książce dziecka 3 zdania i przeczytaj na głos pierwsze zdanie.

Punkt 3. Komentarz ortograficzny

Dziecko powtarza zdanie i omawia pisownię każdego wyrazu (podaje zasady pisowni, poszukuje uzasadnienia pisowni).

Punkt 4. Zapisywanie

Dziecko zapisuje zdanie (podobnie postępuje z następnymi zdaniami).

Punkt 5. Kontrola 1 – dziecko

Dziecko samodzielnie sprawdza cały napisany tekst.

Punkt 6. Kontrola 2 – dorosły

Dorosły sprawdza tekst. Jeżeli znajdzie błędy, podaje ich liczbę.

Punkt 7. Kontrola 3 – dziecko

Dziecko ponownie sprawdza tekst z pomocą słownika ortograficznego.

Punkt 8. Kontrola 4 – dorosły

Dorosły sprawdza poprawiony tekst. Jeżeli nadal są błędy, wskazuje tekst -wzór, z którego dyktował zdania.

Punkt 9. Kontrola 5 – dziecko

dziecko porównuje napisany tekst ze wzorem i ostatecznie poprawia błędy.

Punkt 10. Poprawa

Dziecko opracowuje błędnie napisane wyrazy (np. podaje zasady pisowni, wyrazy pokrewne, odmienia wyraz przez przypadki, wymienia na inne formy).

Uwagi: Podstawowym założeniem stosowania techniki "dyktando z komentarzem ortograficznym" jest przeświadczenie o możliwości utrwalenia zasad pisowni i wytworzenia pełnej świadomości ortograficznej przez przekształcenie się nawyku "głośnego myślenia" - omawiania zasad pisowni (pkt. 3) - w nawyk "cichego" przypominania ich sobie podczas

pisania. Kolejnym zadaniem ćwiczenia jest wytworzenie nawyku dokładnego sprawdzania i poprawiania każdej pracy pisemnej po napisaniu. Dziecko ma prawo do popełnienia błędu, ale nie ma prawa pozostawić go bez poprawienia. Warunkiem uzyskania tych efektów jest wykonywanie omawianego ćwiczenia krótko lecz systematycznie oraz zawarcie umowy z dzieckiem co do czasu pracy (codziennie), liczby dyktowanych zdań (zawsze tej samej) oraz nagrody (po każdym tygodniu ćwiczeń). W ten sposób dziecko nie będzie usiłowało, w tej sprawie, stale z nami negocjować. "Dyktando w 10 -punktach": utrwała znajomość zasad pisowni, wytwarza nawyk stałego przywoływania zasad ortograficznych podczas pisania, wytwarza nawyk stałego sprawdzania napisanego tekstu, a tym samym dziecko ma poczucie odpowiedzialności za napisany tekst.

Aby dziecko kształtnie pisało:

- do pisania przystępujemy, gdy dziecko jest w dobrym nastroju, wypoczęte
- siedząc przy biurku ma stopy na podłodze(w przypadku małych dzieci można podłożyć pod nogi taboret), proste plecy, światło pada na zeszyt po lewej stronie lub z góry
- przygotowujemy odpowiednie przybory do pisania: ołówek (powinien być dość miękki i dobrze zatemperowany), pióro(powinno być dopasowane do dłoni dziecka, nie może być za cienkie ani za grube, nie może rozlewać atramentu)

Uwaga: długopis nie jest dobrym narzędziem w pierwszych latach nauki pisania, ponieważ nie uda się wyrobić ładnego charakteru pisma.

- dziecko trzyma głowę w odległości około 30 centymetrów nad zeszytem
- lewą ręką przytrzymuje zeszyt
- pióro(ołówek) trzyma w trzech palcach następująco: między kciukiem i palcem środkowym, a palcem wskazującym naciska z góry, nie ściska zbyt mocno przyboru do pisania
- podczas pisania trzyma pióro (ołówek) w odległości około 1,5-2 centymetrów od kartki papieru
- dłoń, w której trzyma pióro lekko opiera na nadgarstku i małym palcu.
- w czasie pisania przesuwają dłoń po kartce równo i niezbyt szybko w kierunku od lewej do prawej, pociągając za sobą pióro

Uwaga: gdy dziecko potrzebuje odpoczynku, widzimy, że ręka jest już zmęczona, może wykonać kilka ćwiczeń odprężających, na przykład naśladowanie otrzepywania wody z ręki.

W przypadku dzieci leworęcznych należy zadbać o odpowiednie ułożenie zeszytu- zeszyt powinien być przesunięty nieco w lewo, a następnie ułożony ukośnie tak, aby górny lewy róg skierowany był do góry. Światło powinno padać z prawej strony, lub z góry, korzystne dla leworęcznego dziecka jest pisanie na lekko nachylnym pulpicie.

Dla dzieci, które nieprawidłowo trzymają ołówek w palcach zaleca się plastikowe nasadki. Stosowanie ich podczas rysowania czy pisania umożliwi skorygowanie chwytu narzędzia. Nasadka jest również z pomocna, gdy dziecko nie potrafi swobodnie kontrolować siły chwytu i nacisku narzędzia graficznego oraz gdy dziecko trzyma palce za blisko kartki, na której pisze, zasłaniając sobie pole widzenia. Nasadki mogą występować w kilku odmianach: w kształcie graniastosłupa, o przekroju trójkątnym, okrągłe lub podłużne z wymodelowanymi wgłębieniami na palce.

W nauce poprawnego pisania pod względem graficznym wskazane jest stosowanie następujących ćwiczeń:

- Kreślenie ręką dużych liter w powietrzu.
- Pisanie dużych liter na tablicy - wodzenie po wzorze.
- Pisanie (malowanie) liter na arkuszach papieru, różnej wielkości.
- Pisanie liter za pomocą szablonów.
- Kalkowanie (kalką techniczną), obwodzenie po wzorze.

Samodzielne pisanie liter.

Przy opracowaniu graficznym liter należy zwrócić uwagę na ich charakterystyczne elementy, sposób pisania z zaznaczeniem miejsca rozpoczęcia i rozmieszczenia w liniaturze zeszytu. Trzeba dążyć do tego, by dzieci nauczyły się pisać wyrazy łącznie, czytelnie i we właściwym tempie. Podstawowe formy ćwiczeń poprawnego pisania to:

- przepisywanie,
- pisanie z pamięci,
- pisanie ze słuchu.

Należy pamiętać, iż ćwiczenia w pisaniu winno się łączyć z ćwiczeniami w czytaniu. Ponadto należy zwracać uwagę na:

- kierunek pisania od strony lewej do prawej i sposób pisania liter z zastosowaniem wzorców,
- omówienie pisowni wyrazów "trudnych", by nie utrwały się w pamięci wzrokowej nieprawidłowe obrazy graficzne wyrazów,
- prawidłową postawę ciała i sposób trzymania przyborów, czas trwania ćwiczeń w pisaniu z dostosowaniem do możliwości percepcyjnych dziecka, koncentracji uwagi i odporności psychicznej.

Pedagog: Anna Grygianiec-Wodarz